

MULTIMEDIA PLATFORM FAN

EXPLOITATIE VAN FANCONTENT DOOR FANSITES

In de vorige Muziekwereld² ben ik ingegaan op de handelsnaam- en merkenrechtelijke aspecten van het gebruik van artiestennamen in domeinnamen en op daaraan gekoppelde websites van fans. Mede als gevolg van de voortschrijdende technologische ontwikkelingen gaat digitale adoratie via fansites steeds verder. Een doorsnee fansite is vandaag de dag vaak allang geen eenvoudig online “fanboekje” meer maar een uitgebreid multimediaal exploitatieplatform waarop fans – al dan niet via hyperlinks – foto’s, muziek en filmpjes van hun idolen terug kunnen vinden. Naast zelfstandige fansites komen er ook steeds meer online artiesten- en fanprofielen bij die volledig geïntegreerd zijn in *social network* sites als MySpace en Hyves.

In deze bijdrage sta ik stil bij de juridische haken en ogen rondom de online exploitatie van genoemde *fancontent* door de fans zélf. Uitgangpunt daarbij is dat de op fansites aangeboden content legaal is en de exploitatie ervan steeds een ruim bereik heeft en zich niet beperkt tot een besloten kring van familie, vrienden en daaraan gelijk te stellen personen. Verder bekijk ik de materie steeds vanuit het perspectief van de houders van fansites. Mogelijke toepasselijkheid van wettelijke beperkingen op het auteursrecht en het naburige recht als ook de persoonlijkheidsrechten vallen buiten het bestek van deze bijdrage.

Artiestenfoto’s

Te beginnen met het gebruik op fansites van foto’s van de artiest. Het kan daarbij gaan om (digitale) foto’s die afkomstig zijn van anderen zoals de artiest zélf, het platenlabel, de media als ook andere fansites of fans. Voor houders van fansites is het van belang om voorafgaand aan het gebruik van de foto’s éérst vast te stellen van wie de foto’s afkomstig zijn en wie auteursrechthebbende op de betreffende foto’s is. Voor het gebruik van foto’s is namelijk in beginsel voorafgaande toestemming van de rechthebbende(n) nodig, óók op het internet. Dit zal doorgaans de fotograaf zijn dan wel degene aan wie de fotograaf de auteursrechten heeft overgedragen, bijvoorbeeld een platenmaatschappij. Het maakt daarbij niet uit of het om een amateurfoto dan wel een professionele foto gaat. Een zelfgemaakte foto is auteursrechtelijk gezien “gelijkwaardig” aan een foto van Anton Corbijn.

Naast de makers van foto’s dienen houders van fansites rekening te houden met de mogelijke portretrechten van de op de foto’s afgebeelde personen, meer in het bijzonder de artiesten³. Voor publicatie van in opdracht gemaakte portretten is voorafgaande toestemming nodig van degenen die (herkenbaar) op de foto’s zijn afgebeeld.

¹ Bjorn Schipper is advocaat bij Bousie advocaten in Amsterdam.

² Muziekwereld 2008/1, ‘Online adoratie. Gebruik van artiestennamen door fansites’, p. 18-20.

³ Zie mijn bijdrage in Muziekwereld 2006/3, ‘Je staat er mooi op. Bescherming van het artiestenportret’, p. 32-33.

Voor *niet* in opdracht gemaakte portretten geldt dat een mogelijk redelijk belang van de geportretteerde persoon aan een ongevraagde publicatie van een foto in de weg kan staan. Zo'n redelijk belang kan gelegen zijn in de bescherming van de privacy⁴ als ook in de commercialiteit⁵. Artiesten met een commercieel verzilverbare populariteit kunnen aan de publicatie van hun artiestenportret in een min of meer commerciële context voorafgaande toestemming verbinden. Zo zal het denkbeeldig ongevraagd gebruik van het portret van Felix Maginn in het kader van een reclamecampagne voor het (hiphop) kledingmerk Karl Kani zonder meer op verzet kunnen stuiten van de Moke-zanger⁶.

Songteksten

Naast foto's zijn op fansites ook vaak (delen) van songteksten terug te vinden. Mag dit zomaar? Het antwoord is nee. Gelijk foto's zijn songteksten auteursrechtelijk beschermde werken. Voor de publicatie en de reproductie van bladmuziek – liedteksten en/of muzieknotaties - is dan ook voorafgaande toestemming nodig van de rechthebbende(n), meer in het bijzonder tekstdichters, componisten of muzikuitgevers. Het door fans online publiceren van songteksten van hun idolen is géén gebruik voor eigen oefening, studie of gebruik maar normale auteursrechtelijk relevante exploitatie waarvoor toestemming verkregen moet worden. Deze toestemming kan onder meer verkregen worden via Musicopy, een collectieve organisatie die daar waar het gaat om (her)gebruik van bladmuziek een veelheid aan binnen- en buitenlandse muzikuitgevers vertegenwoordigt en aan gebruikers van bladmuziek voor het afbeelden van (delen) van songteksten op internet speciale licenties kan verstrekken⁷. Fansites dienen daarbij overigens éérs te verifiëren of Musicopy wel bevoegd is om namens de rechthebbende(n) op de songteksten van hun idolen toestemming te verlenen. Anders dan Buma/Stemra vertegenwoordigt Musicopy namelijk niet het gehele wereldrepertoire van gangbare composities.

Muziekbestanden

Naast fansites via welke songteksten te verkrijgen zijn, verschijnen er meer en meer fansites waarop muziek aangeboden wordt dan wel hyperlinks zijn aangebracht die verwijzen naar andere websites waarop muziek wordt aangeboden. De fansites die zélf muziek aanbieden krijgen de muziekbestanden technisch gezien niet zomaar op hun website maar doen dit door middel van *uploading*. Daarbij worden de muziekbestanden in een digitale omgeving ingevoerd en vastgelegd. Het kan gaan om het digitaal kopiëren van analoge opnamen (o.a. CD's) als ook om het digitaal kopiëren van al gedigitaliseerde opnamen (o.a. downloads). Het uploaden van muziekbestanden ten behoeve van het online openbaar toegankelijk maken op fansites valt onder het exclusieve openbaarmakings- en verveelvoudigingsrecht

⁴ Het gaat hierbij om een persoonlijkheidsrecht ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de lichamelijke integriteit.

⁵ Het gaat hierbij om een vorm van exploitatiebescherming waarbij de artiest als drager van een zekere mate van goodwill gezien kan worden.

⁶ Een verzilverbare populariteit in het portretrecht maakt nu juist dat de geportretteerde (financiële) voorwaarden kan verbinden aan publicatie van zijn of haar portret dan wel géén toestemming voor publicatie hoeft te verlenen vanwege een onwenselijke associatie met bepaalde producten of diensten; ingeval van Moke speelt bovendien exclusiviteit een rol, nu de bandleden exclusief gekleed worden door mode ontwerper Karl Lagerfeld.

⁷ Zie ook de website van Musicopy: www.cedar.nl/musicopy.

van de auteursrechthebbende(n) en is daarmee aan voorafgaande toestemming gebonden⁸. Gaat het hierbij om digitale reproducties van oorspronkelijke – analoge of gedigitaliseerde - muziekopnamen (met daarop vastgelegd uitvoeringen van muziekwerken), is tevens toestemming vereist van de naburrechthebbende(n), meer in het bijzonder de artiest en/of de *masterowner* (meestal de platenmaatschappij).

Eenmaal ge-upload en online ter beschikking gesteld kan de verdere exploitatie van muziekbestanden door fansites beginnen. Door middel van *streaming* techniek kunnen fansites bezoekers in staat stellen om – al dan niet tegen betaling - online muziekbestanden van hun idolen af te spelen en te beluisteren. Het gaat daarbij primair om het digitaal afspelen en beluisteren van audiobestanden zonder dat daarbij kopieën gemaakt kunnen worden⁹. Het zijn doorgaans de luisteraars die *on demand* bepalen naar welke muziek geluisterd wordt. Houders van fansites waarop door middel van streaming gelegenheid verschaft wordt tot het online afspelen en beluisteren van (fragmenten van) muziekwerken, hebben hiervoor voorafgaande toestemming nodig van de auteursrechthebbende(n). Gaat het om streaming van commercieel uitgebrachte muziekopnamen, is tevens toestemming van de naburrechthebbende(n) nodig.

Nóg een stap verder gaan de fansites die bezoekers – al dan niet tegen betaling - de mogelijkheid bieden om online muziekbestanden van hun idolen te *downloaden*, bijvoorbeeld in MP3 formaat. Daarbij worden door bezoekers op digitale wijze duurzame gebruikskopieën van de muziekbestanden gemaakt en is sprake van een nieuwe vastlegging van muziekwerken. Voor het distribueren van downloads door fansites is eveneens voorafgaande toestemming nodig van de auteursrechthebbende(n)¹⁰. Gelijk uploading is voor het maken van digitale reproducties van oorspronkelijke – analoge of gedigitaliseerde - muziekopnamen tevens voorafgaande toestemming van de naburrechthebbende(n) vereist.

Het komt voor dat op fansites – al dan niet met streaming fragmenten als lokaal - analoge geluidsdragers zoals CD's en DVD's worden aangeboden en door fans online besteld kunnen worden. Hoewel online aangeboden en verkocht, is dan sprake van "gewone" fysieke muziek distributie.

Uitgaande van de oorspronkelijke muziek¹¹, kan de door fansites vereiste toestemming voor het online exploiteren van muziek driedig verkregen worden. In de eerste plaats kunnen via Buma/Stemra voor muziekgebruik op het internet speciale licenties worden verworven¹². Voorwaarde is dan wel dat de betrokken idolen/muzik auteurs bij Buma/Stemra zijn aangesloten. Ten aanzien van muziek louter ter verfraaiing van fansites die online uitsluitend te beluisteren is, niet prominent aanwezig is als ook enkel en alleen een ondersteunende rol vervult, kan de speciale Buma/Stemra regeling voor achtergrondmuziek van toepassing zijn.

⁸ Zie onder meer Spoor, Verkade & Visser, *Auteursrecht*, p. 172, Kluwer 2005.

⁹ Veelal door toepassing van zogeheten *Digital Rights Management* (DRM) techniek.

¹⁰ Niet te verwarren met het downloaden van genoemde muziekbestanden door een bezoeker van een fansite. Indien dit uitsluitend voor privé gebruik geschiedt, hoeft de betrokken bezoeker géén voorafgaande toestemming aan de rechthebbende(n) te vragen.

¹¹ Niet zijnde muzikale "bewerkingen" die onder de reikwijdte van het muzikale uitgeverrecht vallen.

¹² Zie ook de website van Buma/Stemra: www.bumastemra.nl.

Afhankelijk van de hoeveelheid muziek (aantal minuten, fragmenten, hele werken) en de manier waarop de muziek gebruikt wordt (particulier of bedrijfsmatig), stelt Buma/Stemra een gebruikstarief vast. De fansites dienen hiervoor periodiek opgave te doen van het online muziekgebruik.

De vereiste nabuurrechtelijke toestemming voor de immateriële openbaarmaking van commerciële muziekopnamen kan bij *niet on demand* streaming worden “afgekocht” door het betalen van een gebruiksvergoeding aan SENA¹³. Gelijk Buma/Stemra kent ook SENA een speciale regeling voor gebruik van achtergrondmuziek op websites¹⁴. Met betrekking tot het overige online gebruik van oorspronkelijke muziekopnamen dienen fansites rechtstreeks te contracteren met de rechthebbende(n), hetgeen in de praktijk neerkomt op het sluiten van licentieovereenkomsten met de verschillende platenlabels voor de levering en distributie van digitale content (streaming en downloads).

Tot slot zijn er fansites die door middel van *hyperlinks* fans de mogelijkheid bieden om door te linken naar andere websites waarop wél muziekbestanden geëxploiteerd worden. In algemene zin is het aanbrengen van dergelijke hyperlinks op fansites niet aan toestemming van rechthebbenden gebonden. Immers, door het enkele aanbrengen van hyperlinks worden nog geen muziekwerken openbaar gemaakt of verveelvoudigd¹⁵.

Filmpjes

Het digitaal gebruik van audiovisuele bestanden – filmpjes – heeft de laatste jaren een enorme vlucht genomen. Via online media als YouTube en MySpaceTV worden dagelijks wereldwijd duizenden – veelal zelfgemaakte – filmpjes openbaar toegankelijk gemaakt en verspreid. Het verbaast dan ook niet dat op fansites steeds meer opnamen van live concerten zijn terug te vinden, vaak gemaakt met een mobiele telefoon of *handycam*. Deze filmpjes zijn ge-upload en voor fans oproepbaar door middel van hyperlinks, (audio-video) streaming techniek of downloads.

Wat portretrechtelijk voor de publicatie van foto's geldt, is onverkort van toepassing op het gebruik van artiestenportretten in filmpjes. Bovendien is het niet voor eigen gebruik en openbaar exploiteren van genoemde filmpjes door fansites in beginsel aan voorafgaande toestemming van de rechthebbende(n) gebonden¹⁶. Strikt genomen gaat het immers om openbaarmaking en reproductie van auteursrechtelijk en nabuurrechtelijk beschermde werken.

¹³ Het gaat hier om het incasseren van de billijke vergoeding voor het in het openbaar ten gehore brengen van commercieel uitgebrachte muziekopnamen als bedoeld in de zin van artikel 7 Wet op de naburige rechten (Wnr). Op grond van artikel 32 Wnr geldt deze vergoedingsaanspraak uitsluitend voor opnamen (van uitvoeringen) die door de Wnr beschermd worden.

¹⁴ Zie ook de website van SENA: www.sena.nl

¹⁵ Zie onder meer Spoor, Verkade & Visser, *Auteursrecht*, p. 174, Kluwer 2005; opgemerkt zij dat onder bepaalde omstandigheden het aanbrengen van hyperlinks wél als onrechtmatig geoordeeld zou kunnen worden. Denk aan het blijven doorlinken naar evident inbreukmakende content ondanks waarschuwingen van de rechthebbende(n) als ook door het gebruiken van zogeheten *framed* hyperlinks waarbij ten onrechte de indruk wordt gewekt dat de opgeroepen webpagina's zich bevinden op de websites waarop genoemde hyperlinks zijn aangebracht.

¹⁶ Nog afgezien van de “huisrechtigenaren”: zie mijn bijdrage in Ntb Boekingsgids, *Doe-het-zelf-exploitatie: kans of bedreiging? Het zelfstandig vastleggen en verspreiden van werken via nieuwe media*, p. 161-165, 2^e herziene uitgave, 2007.

Het mag duidelijk zijn dat het exploiteren van een fansite tegenwoordig haast onbegrensde mogelijkheden kent. Juridisch verantwoorde exploitatie vergt echter óók inspanningen. Zo bezien zullen er ongetwijfeld oprichters van fanclubs zijn die met weemoed terugdenken aan de tijd van de papieren fanboekjes. Maar om nu te stellen dat vroeger alles zoveel beter was?